

še šlo z zadnjimi močmi nekaj korakov naprej, zopet sem omahnil na stran, po ušesih mi je zamuzicalo in v zavesti nisem več gibal po snegu, nisem čutil več potne mokrote, vse krog mene je bilo svetlo in meni tako prijetno. — Kako dolgo sem se naslajal v tej omotici pred zmrazjenjem, ne vem, ker iz teh vsestransko prijetnih občutkov in muzike me je predramil silen udarec po glavi in po obrazu. Zbudil sem se, tipal krog sebe in prijel za nekaj leseno trdega. Prijem za les mi je vrnil zavest v toliko, da sem znal: Pepa, pod Juričevim štorastim hrastom si in vihar je vrgel z drevesa nate veliko leseno tablo, v katero je vdolben sv. Rok. Od tega hrasta do tvoje bajte je pa le dobre tri streljaje, tod so šli mimo ljudje k polnočnici in sneg ne bo čisto na celoma. Oklenil sem se tabie sv. Roka in prvič tedaj v življenju sem poljubil z vso hvaležnostjo in gorečnostjo lesenega svetnika, ki me je zbudil iz smrti obetajočega spanja in mi pokazal pot proti domu. Izkopal sem se izpod snega, prislonil sv. Roka k hrastu, našel gaz, prišel do doma z zavestjo, da me je otel nocoj smrti sam sv. Rok. Cele tiste božične praznike sem ležal in notri do sv. Treh kraljev, ker so mi gorela pljuča, ozdravil sem in nikdar več nisem šel mimo Juričevega hrasta, ne da bi se bil odkril pred podobo sv. Roka in jo poljubil.

Vidita, hrvaški patron sv. Rok me je otel smrti v snegu, vendar to še ni vsel Rayno isto spomlad za to zimo, o kateri sem pripovedoval, je nastala vsled močno južnega vremena povodenj, kakoršne ne pomnim, odkar sem tu ob Sotli. Sotla se je začela razlivati proti jutru, odgnal sem se na hrib v Plavič kravo in svinje, ko sem se vrnil po vodi h koči, je bila Verona z otrokom ter perutnino na dilah in voda je vidno naraščala. Raz svisel smo gledali, kako se je spreminjala cela Sotelska dolina v eno samo neprestano se dvigajoče jezero. Povodnji, po večkrat na leto smo vajeni Obsočelčani kakor cigan na laž, tako hudo in nevarno ko tistega zmarleta, ni bilo nikdar poprej.

Popoldne se je cela bajta že tresla. Na beg ni bilo niti misliti, ker je bila voda že dva metra visoko in do podhribov pod Plavičem dobre pol ure po suhem, kaj šele po de-roči vodi! Ob kakih treh popoldne je nad bajto močno zahreščalo, pljusnilo v vodo in oba z Verono sva planila k odprtini na svisah. Juričevega hrasta ni bilo več, valovi so ga izpodnesli s koreninami vred in ga gnali z vso naglico ravno proti moji bajti. Prebledela sva na smrt oba z ženo. Hrast je brzel na valovih proti nama s koreninami naprej. Pogleda naju obeh sta se zasadila v podobo sv. Roka, ki je plavala proti koči pritrjena na deblo. Roke naju obeh so se sklenile krčevito in kot iz enega grla se je izvil obupen krik: »Sv. Rok, sedaj je nevarnost največja!« Vama povem, en meter pred kočo se je uprl hrast s koreninami tako močno v zemljo, da je obstal in ob njegovem vejevju in deblu so se razcepljali valovi tako, da so se skle-pali šele za bajto. S hrastovega debela je naju gledal sveti Rok in nama govoril molče: Jaz sem rešitelj Pasaričeve družine!

Drugo jutro je voda že padla. Jurič mi je podaril hrast in sv. Roka, ki visi še danes lepo prenovljen pod svislami na koči. To Vama je svetnik sv. Rok, ki pomaga človeku tedaj, ko je sila največja in ne počasi, ampak kakor da bi ustrelil.

Pepa si je sedaj šele prižgal nadevano pipo, parkrat krepko potegnil iz nje, puhal dim v zrak in zaključeval svoje doživljaje s sv. Rokom z dogodkom o spravi s svojim nekdanjim največjim sovražnikom.

Sv. Roka v ulogi spravitelja med dvema kačjima so-vražnikoma je naslikal bogomolni klepar s temi-le besedami:

»Ti stari Joža, znaš, da sem služil cesarju sedem let in sem bil na vojski v Bosni. Z menoj je bil, a je vozil tren, domačin Krumpakov Štefan. Vsak Zagorac si izbere tako enkrat proti dvajsetemu letu dekleta in jaz sem pred od-hodom v Bosno zavečvil v ljubezni za Vrčkovo Mimiko iz Harinjakov. Na dopust me niso pustili in v hrepenčji lju-bezni sem zaupal svojo skrivnost z Mimiko Štefanu, ki je oddajal moja pisma na pošto, da, celo nesel parkrat oseb-no od mene naročene pozdrave ob priliki dopusta iz Bosne v Harinlake k Mimiki. Ko sem se vrnil po končani zased-bi Bosne domov, Mimika ni bila več vedno moja, ampak zakonska žena Štefakova in mati enega otroka. Ako bi ne bilo otroka, bi bil ubil Štefana in Mimo, ker sta me preva-čila oba in to ne naenkrat, ampak tako lepo za hrbtom in počasi. Da sem se jaz tedaj premagal in nisem segel po ubojni sekiri, se čudim še danes. Preklet sem oba. Doma mi ni bilo obstanke, ker so se mi ljudje smejali, češ, si bil sicer vojak in junak, a bedak, ki je zapravljal žensko sve-tinjo na laži-prijatelja. Torej v Zagorju mi ni bilo obstan-ka, pobrisal sem jo nazaj v Bosno in tedaj sem gonil kot izučen klepar v sovražstvu nad usodo od prijatelja mi skvar-jenega življenja na lancu medveda po Bosni, Dalmaciji in Hercegovini. Šele po letih, ko mi je poginil medved, sem se vrnil domov, spoznal mojo sedajno Verono ter priženil z njo kočo, kravo in grunčič krog bajte. Začel sem klepar-stvo na lastno roko. Krumpak se me je ogibal kot zlodej križa, slabo se mu je godilo, s švercarijo se je ukvarjal in Mimika je večkrat večerjala batine. Srečala se s Štefekom niti pri cerkvi nisva, ker jaz nisem hodil v cerkev koj skra-ja po vrnitvi in on tudi najbrž ne.

Bilo je ravno isto poletje za ono zmarletno povodnjo, o kateri sem Vama pravil, ko sem popravljal žlebe in stre-ho na božjepotni cerkvi sv. Roka v Kumrovcah. Sv. Rok v Kumrovcah je dobro znan vsakemu Hrvatcu Zagorcu in vsem štajerskim Obsočelčanom kot pomočnik v živinskih nesrečah in boleznih. Ta božjepotna cerkev slovi že od nekdanj, ker je bogata in vsako leto ob Rokovem oblegana od ljudskih množic.

Godovni dan sv. Roka je bil tisto leto zelo dobro ob-iskan in drugi dan za tem praznikom sem pričel z delom. V avgustu je bilo vroče in spal sem kar v cerkvi v veliki klopi pred glavnim oltarjem.

Ko sem končal popravila, sem nočil še tretjo noč v cerkvi. Iz trdnega spanja me je vzbudilo rožljanje nad menoj.

Sv. Rok v Kumrovcah je imel tedaj dve prižnici: eno znotraj in iz te so se odpirala vrata v zunanjo. Na Rokovo je govoril slavnostni pridigar najprej romarjem v cerkvi,

nato je odprl vrata in pridigar še množicam vernikov krog cerkve. Dohod na obe prižnici je bil od znotraj.

Po nasilnem škrtanju in pritiskanju je popustil zapah na vratih prižnice in na leci sta se pojavili dve visoki moš-ki postavi. . . Uganil sem takoj: gre za vlom, ker je bil pred dnevi velik cerkveni shod in lopova domnevata de-nar, ali pa nameravata vlomiti v tabernakelj.

Eden od vlomilcev je kazal s prižnice na brlečo večno luč pred glavnim oltarjem in šepetal nekaj, drugi je poki-mal in oba sta se spustila v cerkev po stopnicah. Pred glavnim oltarjem sta postala. Eden je odložil na stopnico težko drvarsko sekuro. Zarki medle večne luči so ošinili poteze obraza onega, ki je bil prinesel sekuro in o groza — bilo je lice in postava mojega največjega sovražnika Ste-feka Krumpak. Jaza me je spreletela v prvih trenutkih spoznanja, planiti sem hotel kvišku z ležišča, zakričati: nad valom razburjenosti je zmagal pamet — strah pred dvema in ostrino težke sekire. Nekaj mi je posepnilo — ne nekaj, ampak sam sv. Rok mi je govoril: Ne vikaj, ubi-la bi te in vrane bi ti krakale pogrebno pesem.

Štefek, ki je bil padel od tihotapstva do cerkvenega ropa, je pred glavnim oltarjem ob motno meglenem svitu večne luči potrepljal tovariša po rami, mu pokazal na po-zlačeni kip sv. Roka v oltarju in mu razložil z meni sli-šnim glasom: »Kip sv. Roka ni zlat le na zunan, ampak tudi na znotraj. Še moj dedek mi je večkrat pravil, da je svetec na znotraj izvoljen in v votlini je skrito zlato še iz turš-kih časov.«

Štefan je privlekel za oltar pručico. Tolovaja sta bila z enim pogonom na oltarni mizi in že tudi pri glavnem ki-pu. Z združenimi močmi sta skotalila sv. Roka iz dolbine na mizo in odtod na tlak pred oltarjem. Delo dviganja in spuščanja je bilo težko, sople sta globoko in se oddihovala na dolgo, ko je stal svetnik med obema na tleh.

Štefek je pobral sekuro, se uprl na toporišče, njegov tovariš je menil polglasno: »Bo preveč zaropotalo, ko ga boš razklal na dvoje. Na prižnico grem in bom poslušnil, ako nama ne bi grozila kaka nevarnost.«

Krumpak je molče prikimal, tolovaj se je povzpelo po stopnicah v višino z glasno pripombo: »Da veš, po dogo-voru vsaki polovico, četudi boš odprl zakladnico ti!«

Bil sem na vojski, videl nešteto smrt, čul o vseh hudobijah na svetu, a nikdar se še mi niti sanjalo ni o zlo-činu, da bi se upal človek s sekuro nad svetnika priproš-nika cele Hrvatske in to v noči pred glavnim oltarjem in ob briženju tajinstvenih žarkov večne luči . . .

Sam danes ne vem več, kaj vse je vrvelo v onih trenu-tkih po meni, dokler niso obmolknili koraki po stopnicah in je odprl lopov vrata na prižnici in poslušnil v noč. Ko je vrata zopet zaprl, je pogledal Štefan proti prižnici, si otrl z levico čelo, zasadi pogled v visokega svetnika, vzdignil sekuro in se pripravil na mogočen in skrbno od-merjen zamah. Ko sem zagledal dvig rok in ostrino seki-re, me je minul strah pred smrtjo in z nadčloveškim gla-som sem zavpil: »Stoj!«

Bliskoma sem planil iz klopi k oltarju, vrata na priž-nici so se zopet odprla, na smrtni zamah dvignjena sekira se je med ropotom zakotalila po tlaku, med smrtnima so-vražnikoma je stal nemo pozlačeni sv. Rok in nad nami tremi je brlela večna luč . . . Sedaj sva si stala nasproti po dolgih letih, na tleh težka sekira, cerkveni ropar pre-senečen kot še gotovo nikdar v življenju in med obema svetnik, ki je meni otel že dvakrat življenje in v tretjič jaz njemu . . .

Štefek je gledal v tla in izmumljeval strahopetno: »Ne ubij me! Otro — ke — imam!«

Nikdar v življenju me ni ganila in to trenutno kaka prošnja tako nego Štefanova iz strahu, da ga bo ubil nje-gov stari sovražnik, ker je dvignil Kajnov roko nad svet-nika in zaščitnika bednega hrvatskega ljudstva.

Še en pogled na sv. Roka, še en pogled v večno luč in držala sva se tolikoletna smrtna sovražnika v ihtečem, tesnem objemu brez besed . . .

Smrti rešeni sv. Rok in večna luč sta bila priči najine sprave in ko sva se izpustila iz objema, sva brez govorje-nja dvignila kip nazaj v oltar. Štefek je še obesil sekuro med berglje, ki so visele krog oltarja. Sla sva iz cerkve ob svitu zore, nadaljevala skupaj pot v Klanjec k frančiš-kanom, kjer je potrdil spovednik v imenu neba najuno spravo z odvezo in podelitvijo sv. obhajila.

Glejta, od one noči in onega dne sva s Štefekom zdru-žena v prijateljstvu, katerega ne moreva prikrivati niti v cerkvi.

Tako je končal Pepa svoje tri doživljaje s sv. Rokom, si prižgal ugaslo pipo in dregnil v zamišljenega očeta z opazko: »Joža, povej Ti, če imate na Štajerskem kakega svetnika, ki bi bil izprosil eni osebi toliko čudežne pomoči v največjih življenjskih stiskah, kakor je to storil meni sve-tec vseh ubogih Hrvatov — sv. Rok!«

Oče je nekaj časa molčal, si otrl solzo, pogledal v kle-parja in mu pritrtil: »Prav imaš, saj vem, kaj Ti je storil dobrega sv. Rok, saj jaz in moj sin sva tudi Hrvata, ki le samo živita na Štajerskem.«

Zvedel sem pozneje iz ust resnih mož, da je Pepa Pa-sarič le malokomu zaupal svoja srečanja s sv. Rokom in šel sem si to zaupanje v posebno čast, ko sem ga videl za tem še bogzna kolikokrat med pridigo in sv. mašo zrav-nano klečečega pred glavnim oltarjem moje farne cerkve in tik zraven njega Štefana Krumpaka, ki je bil imovit ter spoštovan posestnik v krogu krščanske vzgojene družine.

Januš Golec.

Ženski jezik.

Še do pred par leti, dokler nisem sklenil prijateljske zveze z mladim zdravnikom, sem si domisljal, da sem že doživel razven smrti vse na svetu. Baš prijateljstvo s tem mladim gospodom mi je odprlo marsikaj novega in med drugim tudi to, kaka neprijetnost in naravnost strašilo je tudi za starejšega invalida mrtev ženski jezik.

Da ne boste rekli, da je strah z mrtvim ženskim jezi-kom tako en prazen babjeverni babbav, vam bom zaupal doživljaj na lastni koži in kojega priče so še vse pri živ-ljenju.

Kakor že povedano, sva si postala prav iskrena pri-jateljela z mladim zdravnikom, ki je vršil tedaj službo se-kundarija v bolnici. Tekom večkratnih prijateljskih sre-čanj s tem gospodom sem mu moral obljubiti, da bom pri-šel gotovega večera v obednico v bolnico na dobro večerjo v krogu mlajših zdravnikov.

Obljubljeno — storjeno in jaz sem sedel v bolniški obednici pri bogato in okusno pripravljene večerji.

Komaj mi je zavonjala večerja pod nos, sem uganil takoj, da ne bom mogel jesti, čeravno sem se postil na to pojedino že celo popoldne.

Dve leti sem se klatil svojčas kot vojni ranjenec po raznih bolnicah in povsod so snajžili posodo in jedilno oro-dje z etrom, kojega ostru duh je postal zame že meil vojno nekaj neznosnega. In duh po etru mi je pregnal tudi oni večer ves apetit, odložil sem vilice in se oprostil, ker ne morem jesti. Prijatelj in njegova družba je uvidela in upo-števala moje opravičilo in so mi rekli, da ima eden od mlajših gospodov v sobi domače klobase, prekajeno meso in par steklenic pristnega Slovenjgoričana. V tisti sobi pa, se mi je zagotovilo tudi od prijatelja, ni prav nobenega duha po etru ali po kakih drugi navadnemu zemljanu zo-perni tekočini. Gospoda je slastno povečerjala. Čakal sem pokorno, da pridem do klobas in mesa, ki me ne bo spo-minjalo na eter. In res, po večerji sem se odpravil v druž-bi prijatelja in še enega mladostnega zdravnika v ono so-bo, kjer so bile shranjene z etrom neokužene jestvine in pijača. Zdravnika sta razložila pred mene lačnega siro-maka vse te domače darove, ki res niti spominjali niso na eter in lotil sem se jih s slastjo. Že sem si malo podpri-želodno praznino, pa je pokukal skozi vrata moški obraz in pokinil gostiteljema. Odsla sta na hodnik in slišal sem, da jima je naročal primarij potom sluga, da morata še no-čoj raztelesiti truplo umrle ženske in mu jutri zjutraj po-ročati o vzroku smrti. Prijatelja sta zopet vstopila in raz-ložila, kaj je njuna prva dolžnost in me povabila med po-smehom, naj bi si ogledal tudi jaz ta pregled mrtvega člo-veškega trupla. Raztelesenje bo v nekaj deset minutah končano in potem bomo vsi trije skupaj jedli ter pili.

Mislil sem si pri tem baš ne posebno prikupljivem povabilu: Nisi še videl nikdar rezati mrtveca in ta prizor bo zate nekaj novega. Če se odrečeš, te bo raznesel pri-jatelj kot bojazljivca. Odločil sem se in stopil za slugo in obema zdravnikoma.

Popolna tema nas je objela, ko smo stopili na dvoriš-šče bolnice in korakali molče proti mrtvašnici, ki je precej daleč proč. Priznam, da mi je že ta nočna pot naganjala nekako neprijetnost v vse ude in posebno še v noge. Prvi je stopil v mrtvašnico dolgi sluga in privlel električno luč.

V precej obširnem prostoru je bilo več pločevinastih miz, a le na eni le ležalo nekaj s čisto črnim prtom pokri-tega. Oba zdravnika, ki sta že prišla oblečena v belih ha-ljah, sta stopila k omari, izvlekla rokavice in eden je za-čel brusiti ob jeklo dolg nož. Sluga je nekaj pospraviljal po mrtvašnici. Postavil sem se v kot kolikor mogoče daleč proč od one črnoopregnene mize ter si prižgal cigaro v čudnem, bolj strahopetnem razpoloženju, češ: Januš, bog-zna, kako bo s teboj! Kolobaril sem dim iz cigare, da sem bil ves v gosti megli, zdravnika sta obstopila mizo in oni mladi in mali je odgrnil črno pokrivalo. Na mizi je ležalo od boleznih in raznega trpljenja malodane do kosti izžeto truplo in pri tem pogledu sem si nagnal vso moč ter ves pogum v kolena ter pušil iz polne sape, da bi vsaj ome-glil ta za me grozni pogled. Videl sem še razločno dolgi nož, s katerim je potegnil mladi gospod po truplu od vrata do trebuha, da je glasno zahreščalo. Tedaj sem zaprl oči, noge so se mi šibile in nekaj mi je govorilo: To bo nekaj več kakor zoprni eter in edino željo sem imel, da bi le ne obnemogel.

Zdravnika sta nekaj vlekla narazen, da je pokalo, si nekaj kazala, govorila, a jaz še danes ne vem, kaj. Toliko se spominjam, da sta opravila svoj posel še precej hitro in je oni mladi zaklical slugi: »Martin, papir mi daj!«

Ko sem čul te besede, sem bil uverjen, da bode moje strahopetne navzočnosti konec in sem odprl oči. O vsi svetniki! V trenutku, ko sem se upal pogledati proti oni mizi, je mladi zdravnik z mesarsko spretnostjo izrezal mrtvecu jezik, ga položil na stran na mizo in pokrtil nato mrliča.

Zdravnika sta si potegnili z rok rokavice, Martin je bil prinesel papir. Mladi in mali zdravnik je kar z golo-roko zvil v papir izrezani ženski jezik, ga vtaknil v žep belega plašča in rekel: »Martin, jutri ga prinesem nazaj, ga bom preiskal natančneje pri dnevni luči in pod drobno-gledom.«

Martin je odškrnil luč. Stopili smo na dvorišče in na-prej je stopal moj prijatelj, za njim zdravnik z ženskim je-zikom v žepu in za njima sem se lovil jaz bolj v strahu, kakor me je pretresal v mrtvašnici v očigled celemu mrt-vecu truplu.

Smo prišli zopet v sobo, sedli za mizo in mladi gospod ni odložil niti plašča, v katerega žepu je bil — človeški je-zik. Pozvan od obeh, naj jem, sem odkimal, iz otrpnjenih kolen mi je uhajala zadnja moč ter bled kot zid sem pro-sil za kozarec vina. S tresočo roko sem nastavljal pijačo, jo izpil in adijo skozi vrata. Zdravniku z jezikom v žepu niti roke nisem dal in sem se šele prav ogledal pred bolnico, če sem še pri moči za hojo.

Na večerjo sem se postil celo popoldne, nagnal mi jo je izpred ust nesrečni duh po etru; okusne domače klo-base sem že bil okusil, a kaj je bil eter v primeri z mrtvim ženskim jezikom, ki me je nagnal proč od klobas in vina na cesto in v stanovanje, kjer se mi je sanjalo par noči o samih ženskih in to ne migajočih — mrtvih jezikih! Radl spomina na eden ženski jezik nisem za tem doživljam jedel z apetitom par dni in je še danes zame duh etra bal-zam v primeri s spominom na oni nesrečni — mrtvi ženski jezik v papirju in v žepu plašča mladega zdravnika!